

Eugenijus Karpavičius: mažiau yra daugiau

Danutė Zovienė

Lietuvos dailininkų sąjunga

Vokiečių g. 4, LT-01130 Vilnius

d.zoviene@gmail.com

——— Straipsnyje aptariama vieno žymiausių XX–XXI a. sandūros Lietuvos knygos dailininkų Eugenijaus Karpavičiaus (1953–2010) kūryba. Analizuojamas jo meninis stilius, apipavidalintų knygų specifika, jo indėlis į Lietuvos knygos meno raidą. Keliami klausimai, kaip šiandien vertinama Karpavičiaus kūryba, ar jo suformuoti knygos kūrimo principai tebėra aktualūs?

Reikšminiai žodžiai: meno, fotografijos istorijos, architektūros fotografijų leidiniai.

Konferencijos tema „Materialus knygos kūnas: tarp tradicijos ir inovacijos“ yra paranki aptarti knygos dailininko Eugenijaus Karpavičiaus (1953–2010) kūrybos palikimą, jo kūrybos principus, sukurtas knygas ir jų vietą nūdienos knygos meno kontekste. Kaip šiandien vertinamas Karpavičiaus indėlis į Lietuvos knygos meno raidą? Ar jo naudoti knygos kūrimo principai bei metodai tebėra aktualūs?

Eugenijus Karpavičius – vienas žymiausių XX–XXI a. sandūros Lietuvos knygos dailininkų. Jis apipavidalino per 300 įvairių žanrų knygų: meno ir fotoalbumų, katalogų, poezijos, esė, vadovėlių, mokslinių leidinių. Dailininko sukurtos knygos pelnė premijų Lietuvos knygos meno¹ ir Baltijos šalių knygos meno konkursuose (1990, 1995, 1996, 2001), nuo 1996 m. buvo eksponuojamos tarptautinės Frankfurto knygų mugės „Gražiausių pasaulio knygų“ stenduose.

„Mažiau yra daugiau“ – toks pagrindinis Karpavičiaus kūrybos principas, kurį jis suformavo daugiau nei 30 metų dirbdamas knygos meno srityje. Šis principas iš esmės atliepia knygos, kaip seniausios komunikacijos priemonės, kaip kultūros objekto ir vartojamosios vertybės, esmę, kuri susijusi su informacija ir jos perdavimu, t. y. su pagrindinėmis knygos funkcijomis: informacine, pažintine ir estetine. Dailininkas puikiai suvokė šias funkcijas ir meistriškai jas atskleidė formuodamas knygos kūną.

I. PRADŽIA

Kelias iki 2001 m. įkurtos nuosavos E. Karpavičiaus leidyklos, kurioje dailininkas, nevaržomas užsakovų, galėjo įgyvendinti savo idėjas, buvo ilgas, tačiau nuoseklus. Jis prasidėjo nuo dizaino studijų (1973–1978) LSSR valstybiniame dailės institute (dab. Vilniaus dailės akademija). 8 deš. instituto studijų programoje knygos menas buvo grafikų prerogatyva ir dizaineriai su šia sritimi susidurdavo mažai. Todėl ankstyvoji Karpavičiaus kūryba buvo susijusi su grafiniu dizainu, konkrečiai – su teatrinio plakatu. Jo darbai tuometinio lietuviško plakato kontekste išsiskyrė subtilia estetika, kameriškumu, buvo paremti natiurmorto komponavimo principu. Plakatuose dailininkas naudojo anuomet Lietuvoje dar gana naują meninį sprendimą – fotografiją². Ypatingą dėmesį skyrė vaizdo santykiui su šriftu. Vėliau šį principą kūrybiškai taikė ir knygos mene.

1 Lietuvos knygos meno konkursuose pelnė 23 apdovanojimus; žr. 1 priedą.

2 Fotografiją ir jos fragmentus nuo 7 deš. vidurio plakatuose pradėjo naudoti Vytautas Kaušinis (1930–2009).

Karpavičiaus darbai plakato srityje buvo pastebėti ir įvertinti: 1984 m. VI Pabaltijo plakato trienalėje Taline (Estija) šešių jo teatrinių plakatų kolekcija pelnė *Grand Prix*, 1987 m. buvo pakviestas surengti asmeninę parodą VII Pabaltijo plakato trienalėje Rygoje (Latvija), o 1990 m. kūryba buvo pristatyta Japonijos grafinio dizaino žurnale *IDEA*. Nepaisant kūrybinės sėkmės plakato srityje, knyga traukė vis labiau ir ilgainiui tapo pagrindine meninės veiklos sritimi.

Pirmųjų knygos meno žinių Karpavičius įgijo LSSR valstybiniame dailės institute prof. Alberto Gursko paskaitose, kurias jis skaitė grįžęs iš stažuotės Leipcigo aukštosios grafikos ir meninio knygų apipavidalinimo mokykloje. Anuomet, 8 deš. pabaigoje, tai buvo pirma gaivi pažintis su Vakarų Europos knygos meno procesais, kurie visomis prasmėmis skyrėsi nuo situacijos Lietuvoje.

Tradiciskai knygos meninė vertė Lietuvoje buvo siejama su iliustracijos menu. Sąvoka „knygos menas“ buvo tapatinama su „knygų grafika“³. Didelį poveikį tokiai nuostatai susiformuoti turėjo tarpukario lietuvių iliustruotojų pripažinimas tarptautiniu mastu⁴. Sovietmečiu knygos kultūrai įtakos turėjo kasmetiniai sąjunginiai knygų konkursai, kuriuose Lietuva dalyvavo nuo 1958 metų⁵. O nuo 7 deš. Lietuvos knygos grafikai sulaukė ir tarptautinio pripažinimo⁶.

Knygos kūnu rūpinosi leidėjai ir spaustuvininkai. Leidyklų meniniai redaktoriai parinkdavo būsimos knygos formatą, maketą, o dailininkams užsakydavo sukurti viršelį, originalias iliustracijas, kurios makete buvo jungiamos su spaustuviniu tekstu, renkamu linotipu. Knygos dailininkų

3 *Dailės žodymas*, sud. Jolita Mulevičiūtė, Giedrė Jankevičiūtė, Lijana Šatavičiūtė (Vilnius, 1999): 205–206.

4 1937 m. Paryžiaus pasaulinėje moderniojo meno ir technikos parodoje Didžiuoju prizū už iliustracijas buvo apdovanota knyga *Gulbė karaliaus pati* (dail. Viktoras Petravičius), aukso medaliu – Jono Biliūno *Liūdna pasaka* (dail. Mečislovas Bulaka).

5 Dar 1959 m. tarptautinėje knygų parodoje Leipeige sidabro medaliu buvo apdovanota Vytauto Jurkūno iliustruota Kristijono Donelaičio poema *Metai*.

6 1965 m. Leipcigo knygų mugėje išskirtos net kelios lietuvių knygos: aukso medaliu įvertinta Algirdo Steponavičiaus iliustruota Kosto Kubilinsko *Varlė karalienė*, sidabro – Antano Kučo *Marti*, bronzos – Stasio Krasausko Eduardo Mieželaičio poema *Žmogus*, diplomu – Albinos Makūnaitės lietuvių liaudies pasakų rinkinys *Gulbė karaliaus pati*. 1967 m. Bratislavoje „Aukso obuolio“ apdovanojimą už vaikų knygų iliustracijas knygai *Varlė karalienė* vėl pelnė Algirdas Steponavičius, 1969 m. – Birutė Žilytė už iliustracijas Janio Rainio *Aukso sieteliui*. 1971 m. Birutės Žilytės iliustracijos Aldonos Liobytės *Pasakai apie narsią Vilniaus mergelę* įvertintos Leipcigo knygų mugės aukso medaliu, o bronzos – Broniaus Leonavičiaus už Kazio Jakubėno *Abėcėlės* iliustracijas ir apipavidalinimą.

kūrybiškumą riboja įvairios normos, negausus spaustuvinių šriftų pasirinkimas, prasta spauda ir popierius⁷. Knygų kokybę menkino ir technologiškai pasenusi Lietuvos spaudos pramonė, kuri, lyginant su Vakarų Europa, buvo atsilikusi beveik visu šimtmečiu⁸.

Naujų paskatų knygos meno raidai suteikė 1978 m. Vilniuje, Dailės parodų rūmuose (dab. Šiuolaikinio meno centras), surengta pirmoji lietuvių iliustracinės grafikos ir knygos meno paroda, aprėpusi 1940–1978 m. laikotarpį (dalyvavo 104 įvairių kartų dailininkai, daugiausia grafikai). Parodoje ir jos proga surengtoje mokslinėje konferencijoje išryškėjo, kad Lietuvoje dominuoja du pagrindiniai knygų tipai: reprezentacinės suvenyrinės knygos, negausūs meno bei fotoalbumai ir pigesni masiniai leidiniai, kurie dažniausiai buvo apipavidalinami pagal tipinę schemą, kartais sujungti į serijas⁹.

Suteikti knygai sudėtingesnę plastiką, paremtą modernizmo bruožais, ėmėsi nauja dailininkų karta – grafikai Stasys Krasauskas, Vytautas Kalinauskas, Arūnas Tarabilda, Rimtautas Gibavičius, Kastytis Juodikaitis, Aloyzas Každailis, Bronius Leonavičius, Petras Repšys. Jie siekė ne tik didesnio iliustracijų meninio apibendrinimo, dekoratyvumo, plastikos išraiškingumo, bet ir atnaujinti knygos maketo vaizdinę struktūrą. Kai kurie jų dirbo leidyklose arba su jomis bendradarbiavo.

Ypač kūrybinga dailininkų komanda susibūrė „Mokslo“ leidykloje, kuri leido įvairios tematikos mokslinę literatūrą. Leidyklos meninis redaktorius buvo Bronius Leonavičius, dailininkais dirbo Izaokas Zibucas, Alfonsas Žvilius, Vaidilutė Grušėkaitė, Vilius Jurkūnas, Valentinas Ajauskas, vėliau – Romas Orantas, Vida Kuraitė. Karpavičius į leidyklą buvo pakviestas 1982 m.

Leonavičiaus, kaip knygos dailininko, kūrybos principai formavosi remiantis XX a. tipografikos klasikų¹⁰ teoriniais veikalais. Jis ne tik pats juos studijavo, bet ir skatino leidyklos kolegas domėtis knygos meno problematika, ugdė jų profesionalų knygos meno suvokimą. Leonavičiaus pastangomis

7 Knygų apipavidalinimui didelės svarbos turėjo 1971 m. lietuviško spaustuvinio šrifto sukūrimas (iki tol lietuviškos knygos buvo spausdinamos skolintais kitų kalbų šriftais). Jo autorius – grafikas Vytautas Bačėnas, kurio vardu šis šriftas žymimas poligrafinių šriftų kataloguose.

8 1978 m. Lietuvoje buvo 10 spaustuvių. Stambiausia – K. Požėlos Kaune spausdino menines ir vaikų knygas (tarp jų ir Bratislavoje premijuotas knygas); Vilniuje veikusiose spaustuvėse „Vaizdas“ ir „Pergalė“ buvo spausdinama meninė ir mokslinė-techninė literatūra.

9 Algirdas Patašius, „Knygos meno keliai“, *Dailė*, nr. 22 (1981): 5–14.

10 Jano Tschicholdo, D. Schultzo, Elo Lisizkio, Alberto Karpo, Walterio Schillerio, Emilio Ruderio, Hanso Peterio Wilbergo, Alleno Hėrlberto, Vladimiro Favoroskio, Jevgenija Adamovo ir kitų.

leidykloje buvo įkurtas iliustracijų paruošimo skyrius, sukaupta įdomi ir vertinga biblioteka knygos meno klausimais. Daugiausia informacijos į ją patekdavo iš Maskvos, leidykla „Kniga“, kuri specializavosi knygos teorijos ir konstrukcijos klausimais, vertė žymių XX a. knygos teoretikų – šveicarų, vokiečių autorių veikalus. Informacijos ir teorinių profesijos pagrindų dailininkai sėmėsi ne tik iš rusų kalba leidžiamų knygų, bet ir atvežtų iš Čekoslovakijos, Rytų Vokietijos.

Karpavičius dirbdamas „Mokslo“ leidykloje (iki 1992) turėjo galimybę susipažinti su šia literatūra ir pradėjo nuosekliai domėtis profesiniais knygos meno klausimais. Tuomet prasidėjęs jo savarankus mokymasis tęsėsi visą gyvenimą. Jis domėjosi Vakarų Europos leidyklų naujienomis, kurios pasirodydavo knygyne „Humanitas“, vežė knygas iš tarptautinių knygų mugių, kaupė profesinės literatūros biblioteką.

II. IEŠKOJIMAI

Kūrybiniai Karpavičiaus ieškojimai sutapo su istoriniais pokyčiais, vykusiais XX a. 10 dešimtmetyje. 1990 m. atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę, permainos šalies politiniame bei visuomeniniame gyvenime neaplenkė ir knygų leidybos. Itin sparčią kaitą sąlygojo keli esminiai tarpusavyje susiję momentai: besiformuojanti nauja knygų rinka, pakitę leidėjų santykiai su valstybe bei nevalstybinėmis institucijomis, leidybos proceso kompiuterizacija ir po truputį atsinaujinanti spaudos pramonė. Prielaidas keistis, formuoti savą stilių lietuvių knygos kūrėjams sudarė ir atsivėrę Vakarų pasaulio informacijos šaltiniai.

Svarbus buvo ir žmogiškasis faktorius, t. y. knygų dailininkų bei techninių darbuotojų kūrybinio potencialo persigrupavimas ir atsinaujinimas. Nors „knygos meno“, kaip „knygos grafikos“, tradicija tebegyvavo, tačiau, greta iškilų dailininkų iliustruotojų (Algirdas Steponavičius, Stasys Eidrigėvičius, Petras Repšys, Bronius Leonavičius, Romas Orantas, Alfonsas Žvilius, Irena Žviliuvienė, Irena Daukšaitė-Guobienė, Saulius Chlebinkas, Rimvydas Kepežinskas, Kęstutis Kasparavičius), knygos meno srityje ryškiau atsiskleidė dailininkai, patys nekuriantys iliustracijų, o dirbantys išimtinai meninio apipavidalinimo baruose: Eugenijus Karpavičius, Vida

Kuraitė, Albertas Broga, Jokūbas Jacovskis, Elona Marija Ložytė, Milda Kairaitienė ir kiti. Jų prerogatyva buvo knygos konstrukcija ir dizainas¹¹.

Rimtas profesinis postūmis Karpavičiui tapo bendradarbiavimas su Atviros Lietuvos fondu (toliau – ALF), įkurtu 1990 metais¹². Iki 2008 m. fondas įgyvendino per 40 įvairių programų, tarp kurių labai svarbi buvo Leidybos programa, kurią sudarė keturių dalių serija „Atviros Lietuvos knyga“: „XX a. veikalai“, „Klasika“, „Pažintis“, „Verslo gairės“¹³. Įgyvendinant Leidybos programą iki 2008 m. buvo išleista 350 leidinių, kurie šiandien sudaro solidžią šiuolaikinės humanitarinės ir socialinės minties biblioteką. Buvo ne tik finansuojama vadovėlių ir šiuolaikinės humanitarinės bei socialinės minties knygų leidyba, bet ir didelis dėmesys buvo skiriamas knygos kultūros klausimams. Konsultuoti šioje programoje leidžiamų knygų meninį apipavidalinimą buvo pakviestas Karpavičius.

ALF taip pat sudarė galimybę leidėjams ir knygų dailininkams apsilankyti Vakarų Europoje vykstančiose knygų mugėse, kur jie galėjo susipažinti su žymiausių pasaulio leidyklų produkcija, palyginti, kaip lietuviškos knygos atrodo rinkoje ir ekspozicinėje erdvėje. Ši betarpiška pažintis su aktuاليا Vakarų Europos knygos menu Karpavičiui tapo dar rimtesniu stimulu gintis į knygos, kaip specifinės meno srities, ypatumus, tradicijas ir naujoves.

Jis ne tik konsultavo ALF Leidybos programą, bet ir pats apipavidalino keletą programos „Atviros Lietuvos knyga“ serijos leidinių¹⁴. Vienas

11 E. Karpavičius, kurdamas knygas, glaudžiai bendradarbiavo su techniniais darbuotojais, nes kompiuterio dar nebuvo įvaldęs; ilgainiui maketo eskizus kūrė jau pats, naudodamasis kai kuriomis kompiuterinėmis programomis.

12 JAV finansininko George'o Soroso įkurta nepriklausoma, nevyriausybinė, nepelno organizacija iki 2008 m. veikė kaip paramos fondas; 2015 m. ALF savo veiklą atnaujino. Pirmąją Atviros Lietuvos fondo valdybą sudarė prof. Irena Veisaitė, dr. Natalija Kasatkina, prof. Ramūnas Katilius, dr. Darius Kuolys, prof. Kęstutis Nastopka, prof. Stasys Stačiokas, prof. Giedrius Uždavinyš, pirmininkas 1990–1993 m. buvo prof. Česlovas Kudaba, paskui pirmininkavo prof. Irena Veisaitė (1993–1999), prof. Egidijus Aleksandravičius (2000–2002), Gintautas Bartkus (2002–2005); <http://8diena.lt/2020/10/05/trisdesimt-metu-atviros-lietuvos-fondui/>.

13 <https://www.vle.lt/straipsnis/atviros-lietuvos-fondas/>.

14 Albert Camus, *Rinktiniai esė* (1993); Czesław Miłosz, *Tėvynės ieškojimas* (1995); Egidijus Aleksandravičius, Antanas Kulakauskas, *Carų valdžioje* (1996); Czesław Miłosz, *Lenkų literatūros istorija* (1996); Czesław Miłosz, *Ulro žemė* (1996); Ulrich Im Hof, *Švietimo epochos Europa* (1996); Aaron Gurevič, *Individas viduramžių Europoje* (1998); Hans-Georg Gadamer, *Istorija, menas, kalba* (1999); *Lietuvos žydai. 1918–1940: Prarasto pasaulio aidas* (2000); S. C. Rowell, *Iš viduramžių ūkų kylanti Lietuva* (2001) – visos leidyklos „Baltos lankos“; Ernest Gelner, *Postmodernizmas, protas ir mitas* (1993, leidykla „Pradai“); Czesław Miłosz, *Pavergtas protas* (1995, Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla); Joe Jenkins, *Šių laikų dorovinės problemos* (1997, leidykla „Alma littera“); Walter Laqueur, *Europa mūsų laikais. 1945–1992* (1995); Johan Huizinga, *Viduramžių ruduo* (1996) – abi leidyklos „Amžius“; Kurt Wuchterl, *Religinis protas* (1994, leidykla „Taura“) ir kt.

jų – Albert'o Camus raštai *Rinktiniai esė* (1993, „Baltos lankos“), pelnęs premiją Lietuvos knygų konkurse. Apipavidalindamas šią knygą dailininkas rėmėsi klasikiniiais XX a. modernizmo tipografikos principais, kuriuos verta trumpai priminti.

Klasikinės tipografikos pagrindai remiasi knygos kaip tobulo skaitymo instrumento principu, kai spausdintas tekstas įprasminamas meniniu vaizdu¹⁵. Knygos estetinė vertė kuriama tik baltos (popieriaus lapas) ir juodos (raidžių) spalvų harmonija, atsisakant ornamentinių puošmenų. Klasikiniai tipografikos principai atliepė Karpavičiaus knygos sampratą. Nors ilgainiui savo kūryboje jis ėmė laisviau interpretuoti klasikines tipografikos taisykles, tačiau laikėsi vieno ryškiausių jos atstovų – Jano Tschicholdo (1902–1974) nuostatos, jog knygos apipavidalinimas yra greičiau mokslas nei menas, o pirminė sąlyga – įvaldytas amatas¹⁶. Tačiau amatas – tai dar ne viskas. Dar būtinas ir įgimtas knygos dailininko skonis. Atida autoriaus tekstui arba vaizdinei medžiagai yra svarbiau nei dailininko stiliaus ar išmone demonstravimas. Tinkamai apipavidalintoje knygoje dailininkas arba dizaineris neturėtų dominuoti. Tuo jo darbas iš esmės skiriasi nuo grafiko kūrybos. Pastarasis ieško naujų raiškos formų, o knygos dailininkas tarnauja parašytam žodžiui. Grafiko tikslas – saviraiška, knygos dailininko – savojo „aš“ atsisakymas. Todėl knyga nėra parankus kūrybos objektas tiems, kas siekia „įkūnyti nūdieną“ arba sukurti „nauja“. Toks požiūris Karpavičiui buvo labai artimas. Svarbiausia jo, kaip knygos kūrėjo, užduotis buvo aiškia ir įdomia forma pateikti informaciją skaitytojui.

Albert'o Camus *Rinktiniai esė* atitinka klasikinius grožinės literatūros tipo apipavidalinimo principus. Ji yra patogaus formato, atspausdinta ant gelsvo atspalvio popieriaus (toks popieriaus ir šrifto spalvinis santykis nevargina akių ilgai skaitant), lengva, pritaikyta skaityti laikant rankoje. Pagrindinis dėmesys sutelktas į funkcionalų ir lengvai skaitomą šriftą, technologiškai sutvarkytus mikrotipografinius elementus (tarpai tarp raidžių, žodžių, eilučių).

¹⁵ 1929 m. tipografinio atgimimo sąjūdžio Anglijoje lyderis Stanley Morisonas (1889–1967) sukūrė tipografikos apibrėžimą, kuris tapo klasikiniu: „tipografika – tai deramai išdėstyto teksto rinkinio menas, atitinkantis konkrečią paskirtį.“; Stanley Morison, *The First Principles of Typography* (Cambridge, 1936). Ilgainiui terminas „tipografika“ įgavo platesnę reikšmę ir imtas traktuoti kaip termino „knygos menas“ atitikmuo; dabar šis terminas keičiamas kitu – „knygos dizainas“.

¹⁶ Jan Tschichold, *Master Typographer: His Life, Work Legacy*, Ed. by Cess W. de Jong, Alson W. Purvis, Martijn F. Le Coultre, Richard B. Doubleady, Hans Reichardt (London: Thames & Hudson, 2008).

Knygos *Rinktiniai esė* maketo kompozicija paremta simetrija. Vidinių puslapių tekstas išdėstytas viena racionalaus pločio skiltimi, paliekant tiksliai apskaičiuotus plotus puslapių paraštėse. Knygos aplanko ir antraštinio puslapio kompozicija taip pat paremta centrine simetrijos ašimi. Pasirinkti tipografiniai elementai (linijos viršelyje ir kiekvieno skyriaus pradžioje) naudojami ne kaip dekoro elementas, o kaip horizontalės, atsveriančios pagrindinę teksto skilties vertikale, ant kurios komponuojamas ir šriftas, ir vaizdas (viršelyje autoriaus pavardė, portretas, pavadinimas).

Camus *Rinktiniai esė* buvo viena pirmųjų kompiuteriu maketuotų „Baltų lankų“ leidyklos knygų, todėl didelio šriftų pasirinkimo dailininkas dar neturėjo. Tačiau šioje knygoje išvengta kituose tuo metu kompiuteriu maketuotuose leidiniuose pasitaikančių klaidų: nevienodų tarpų tarp žodžių, „šokinėjančių ir kabančių“ eilučių.

Santūrumas, minimalizmas, techninė precizika tapo skiriamaisiais Karpavičiaus meninio stiliaus bruožais. Jais dailininkas rėmėsi kurdamas ir kitas „Baltų lankų“, vėliau ir kitų leidyklų knygas. 1996 m. Lietuvos knygos meno konkurse diplomu apdovanota poeto Vytauto P. Bložės knyga *Ruduo* (1996, „Baltos lankos“) taip pat pasižymi santūriu maketu, be papildomų dekoru elementų, kuriuos ypač mėgo kiti dailininkai (pvz., Alfonsas Žvilius, Romas Orantas ir kt.). Eilėraščių šriftas lengvai skaitomas ir, skirtingai nei daugelio kitų to meto lietuvių poezijos knygose, nėra kursyvinis. Šiuo atveju naudota asimetrinė atvartų kompozicija: pagrindinė ašis, ant kurios komponuota teksto skiltis, kolontitulas, paginos, nuo centro paslinkta į kairę. Patogaus formato, minkšto įrišimo knygos stilistika rytietišškai santūri (viršelyje panaudota Edo periodo japonų dailininko Maruyamos Okyo (1733–1795) piešinio ant šilko reprodukcija).

Mokslinėse knygose dailininkas taip pat laikėsi klasikinės tipografikos principų: patogus formatas, aiški architektonika, atitinkanti knygos paskirtį ir adresatą, lengvai skaitomas šriftas, tikslingai panaudotos iliustracijos ir aiškiai pateikti moksliniai priedai. Nors jis visada didelį dėmesį skyrė patogiam teksto skaitymui, tačiau nevengė ir netikėtų meninių sprendimų. Pavyzdžiui, apipavidalindamas sudėtingą istorinį Viliaus Pėteraičio veikalą *Mažoji Lietuva ir Tvanksta* (1992, Mokslo ir enciklopedijų leidykla)

leidinio mokslinį aparatą netikėtai įkomponavo knygos pradžioje, o priešlapiuose panaudojo žemėlapius. Ilgainiui iliustracijų komponavimas priešlapiuose tapo populiarus ir mėgstamas kompozicinis sprendimas ir kitų lietuvių knygos dailininkų darbuose.

Pagarbus dėmesys klasikinei tipografikai atsiskleidžia ir 1993 m. Karpavičiaus apipavidalintoje knygoje *Lietuvos bažnyčių menas* (R. Paknio leidykla). Tuometinėje Lietuvos leidybos panoramoje ji išsiskyrė ne tik savitu maketu, bet ir gera poligrafinė kokybe – knyga buvo atspausdinta bei įrišta Danijoje¹⁷. Tai buvo ne tik pirmas 1992 m. įsteigtos R. Paknio leidyklos leidinys, bet ir pirmasis po Nepriklausomybės atkūrimo spausdintas ne Lietuvoje.

Didelis knygos *Lietuvos bažnyčių menas* formatas (250 × 330), aiški architektonika, rami simetrinė kompozicijos schema atitinka klasikinių meno albumų reikalavimus, tačiau jos medžiaga nestokoja ir istorinio mokslinio turinio. Tai dvikalbė knyga su puslapiėmis arba per atvartą įkomponuotomis iliustracijomis, kurioje reprodukuojami vertingiausi Lietuvos bažnytinio meno paminklai (panaudotos 134 Arūno Baltėno ir Raimundo Paknio spalvotos nuotraukos).

Apimtimi ir turiniu *Lietuvos bažnyčių menui* artimas Sauliaus Žuko sudarytas leidinys *Lietuva. Praeitis, kultūra, dabartis* (1999, „Baltos lankos“). Apipavidalinant knygą, kurioje Lietuvos istorija perteikta įvairių laikotarpių nuotraukomis, surinktomis iš fotoarchyvų, Karpavičiui teko nelengva užduotis „suvaldyti“ gausybę įvairialypės iliustracinės medžiagos ir suformuoti universalų tinklėlį, kuris leistų sukurti vientisą vaizdą.

Medžiagos sudėtingumu ir įvairove pasižymi ir Lietuvos knygų konkurse premijuotas turistinis vadovas *Barokas Lietuvoje*, kurį Karpavičius apipavidalino kartu su Kuraite (1996, „Baltos lankos“). Tai buvo pirmas Nepriklausomoje Lietuvoje išleistas ir Lietuvos bei Baltijos šalių knygų konkursuose įvertintas turistinės literatūros dizaino pavyzdys. Siauras vertikalus leidinio formatas parankus keliautojui (jį galima laikyti vienoje rankeje), o maketas pasižymi itin aiškia struktūra: kolontitulo vietą žymi abėcėlės tvarka sudėlioti asmenvardžiai, pusantrinė teksto skiltis išskaidyta į dvi dalis – platesnę, skirtą pagrindiniam tekstui, ir siaurą, kurioje išdėstytos

¹⁷ Knyga pelnė premiją Lietuvos knygos meno konkurse (žr. 2 priedą), ją spausdino „Aarhus Offset“ spaustuvė. Printed in *Aarhus Offset Trykkeri*, cover printed by *Hogsgaard*, reproduction by *Dyscan*, Aarhus.

išnašos bei parašai (toks maketas itin parankus, apipavidalinant dalykines knygas, jį naudoja daugelis dizainerių). Skilties plotis diktuoja ir racionalią iliustracijų išdėstymo schemą. Atvartuose pakartotos vertikalios tipografinės linijos atlieka teksto ir vaizdo medžiagą organizuojantį vaidmenį. Šis leidinys tarsi „davė toną“ vėlesniems analogiško pobūdžio leidiniams (pvz., Tomo Venclovos *Vilnius. Vadovas po miestą*, 2002; Giedrės Jankevičiūtės gidas *Lietuva*, 2008 – abi R. Paknio leidyklos).

Knygos meninį vaizdą, jos kūną Karpavičius visada kūrė atsižvelgdamas į knygos tipo (grožinė, mokslinė ar meninė) reikalavimus. Tiesa, ankstyvojoje kūryboje jo požiūris į knygą, kaip meninės kūrybos sferą, dar buvo kiek atsargus ir stokojo vėlesniems darbams būdingos kompozicijos įvairovės bei santūraus emocionalumo.

III. BRANDA

Karpavičiaus kūrybos branda ir savitas stilius akivaizdžiausiai atsiskleidė kuriant meno bei fotografijos leidinius ir architektūros fotografijų knygas. Šioje srityje jis paliko ryškiausią pėdsaką Lietuvos knygos mene. Būtent šio tipo knygoje išryškėjo savitas dailininko stilius. Itin produktyvus brandžios Karpavičiaus kūrybos laikotarpis atsiskleidė dirbant Lietuvos nacionaliniame muziejuje (1994–2007)¹⁸. Čia jis ne tik apipavidalino 14 leidinių (žr. 3 priedą), bet ir turėjo galimybę tyrinėti įvairialypį Lietuvos palikimą (etnografiją, istoriją, fotografiją) [1–2 il.]. Muziejuje užmezgė kūrybinę draugystę su fotografu Kęstučiu Stoškumi, fotografijos tyrinėtoja Margarieta Matulyte, kitais bendradarbiais. Ta bendrystė tęsėsi ir palikus muziejų.

Bendradarbiaudamas su įvairiais leidėjais¹⁹ dailininkas labai atsakingai vertino knygos sudarymo procesą, didelį dėmesį skyrė tekstinės ir vaizdinės medžiagos kokybei ir jos atrankai, todėl buvo daugelio apipavidalintų knygų bendraautoris, „vedė“ knygą nuo idėjos iki jos realizavimo. Knygą Karpavičius suvokė kaip visumą: kruopščiai parinkdavo šrifto garnitūrą, antraštes, paginas, kitus tipografinius mikroelementus.

Kūrybinis darbas su knygų autoriais ir sudarytojais buvo Karpavičiaus, kaip knygos dailininko, darbo prerogatyva ir metodas. Jis ne tik atidžiai studijavo pateiktą jų medžiagą, būsimo leidinio struktūrą, bet ir

¹⁸ 1992–2019 m. muziejui vadovavo kultūros istorikė Birutė Kulnytė.

¹⁹ Pvz., „Baltų lanką“, R. Paknio, Mokslo ir enciklopedijų leidyklos, Dailininkų sąjungos leidykla „artseria“ ir kt.

1-2.
Lietuva žemėlapiuose, sud. Aldona Bieliūnienė,
 Birutė Kulnytė, Rūta Subatniekienė. Vilnius: Lietuvos
 nacionalinis muziejus, 2002

Lietuva žemėlapiuose, ed. Aldona Bieliūnienė, Birutė
 Kulnytė, Rūta Subatniekienė. Vilnius: Lietuvos
 nacionalinis muziejus, 2002

gebėjo suvokti autorių arba sudarytojų siekius, subtiliai diskutuoti, siekdamas geriausio ir abipusiai priimtino meninio rezultato. Darbas su įvairių sričių mokslininkais – fotografijos istorike dr. Margarita Matulyte, dailėtyrininkais dr. Giedre Jankevičiūte, dr. Giedre Mickūnaite, dr. Viktoru Liutkumi, dr. Danute Zoviene, istoriku dr. Mindaugu Pakniu, lietuvių literatūros tyrinėtojais dr. Sauliumi Žuku, dr. Sigitus Narbutu, knygotyrimais dr. Alma Braziūniene, dr. Domu Kaunu, kultūros istorike dr. Inge Lukšaitė, muzikologe dr. Jūrate Trilupaitiene, istorike dr. Gražina Sviderskyte, kultūros žurnaliste Laima Kanopkiene, senosios fotografijos tyrinėtoja Jūrate Gudaite, architektu Leonardu Vaičiu bei fotografais Raimundu Pakniu, Arūnu Baltėnu, Kęstučiu Stoškumi, Algimantu Kunčiumi, Mečislovu Sakalausku ir kitais, taip pat monografijų „herojais“ – dailininkais Petru Repšiu, Leonu Strioga, Povilu Ričardu Vaitiekūnu, Feliksu Jakubausku, Valentinu Antanavičiumi ir kitais – liudija įgimtą Eugenijaus Karpavičiaus inteligenciją ir plačią erudiciją.

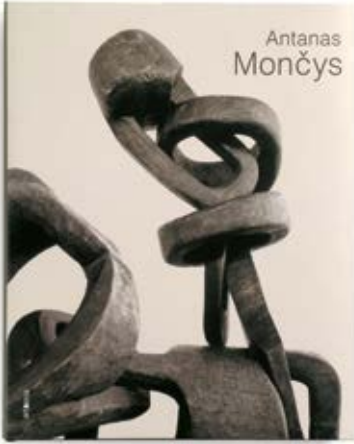
Meno leidiniai

Karpavičiaus sukurtų meno leidinių grupėje dominuoja dailininkų kūrybos monografijos albumai. Kitą nemenką šio tipo leidinių dalį sudaro katalogai artimi meno albumams. Daugiausia pastarųjų Karpavičius sukūrė dirbdamas Dailininkų sąjungos leidykloje „artseria“ (1998–2010)²⁰. Jo santūrus, bet solidus žurnalo *Dailė* idėjinis maketas ir logotipas, naudotas 1998–2017 m., didžia dalimi lėmė leidinio prestižą ir populiarumą. Žurnale, kaip ir meno leidiniuose, pagrindinis dėmesys buvo skiriamas atskleisti menininkų stiliaus individualumą ir kokybiškai reprodukuoti jų kūrinius. Meno leidinių maketavimas sąlygiškai yra kūrybiškesnis procesas nei, sakysim, grožinės literatūros, tačiau pagrindinė knygos dailininko užduotis – kuo tiksliau perteikti meno kūrinių specifiką, stilistiką ir neiškraipyti vaizdų proporcijų. Todėl dažnai dailininkas ne tik kuria knygos maketą, bet ir yra leidinio sudarytojas ar bendraautoris²¹.

Kurdamas meno albumą arba dailininko monografiją, Karpavičius visada rėmėsi konkretaus menininko kūryba, kaskart ieškojo geriausio sprendimo, atitinkančio tos kūrybos savitumą. Pavyzdžiui, knygoje *Antanas*

²⁰ Pvz., *Lietuva žemėlapiuose* (2002, Lietuvos nacionalinis muziejus); *Senasis Vilniaus universitetas. 1579–1832*, (2009–2010, E. Karpavičiaus leidykla) ir kt.

²¹ Žr. 3 priedą.

3-5.

Antanas Mončas, sud. Viktoras
Liutkus, Eugenijus Karpavičius.
Vilnius: Dailininkų sąjungos
leidykla „artseria“, 2003

Antanas Mončas, ed. Viktoras
Liutkus, Eugenijus Karpavičius.
Vilnius: Dailininkų sąjungos
leidykla „artseria“, 2003

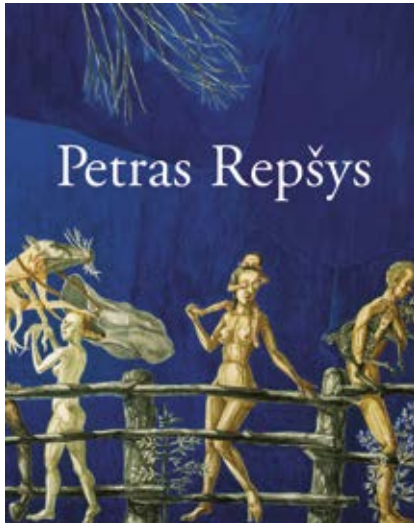
Mončys (2003, Dailininkų sąjungos leidykla „artseria“ [3–5 il.], ypatingas dėmesys skirtas skulptoriaus narstinių unikalumui, jų siluėtams, azūrai, apšvietimui, detalei etc. (Karpavičius buvo šio leidinio sumanytojas ir kartu su fotografu Stoškumi ne kartą vyko į Palangą į Antano Mončio namus-muziejų, ieškojo skulptoriaus kūriniais geriausios erdvės, kompozicijos, šviesos). Toks pats atidus dailininkas buvo ir kurdamas skulptoriaus Leono Striogos, tapytojų Antano Samuolio, Valentino Antanavičiaus, Povilo Ričardo Vaitiekūno, tekstilininko Felikso Jakubausko ir kitų kūrybos albumus.

Komponuodamas meno albumus, Karpavičius meistriškai gebėjo išnaudoti baltą lapo plokštumą. Knygos architektonikoje ji sudaro ritmines pauzes ir reprodukuojamiems darbams suteikia erdvės²². Baltos puslapio erdvės išraiškumą nėra lengva „suvaldyti“. Daugelis dizainerių ją suvokia kaip neiškalbingą plokštumą, todėl lietuviškuose meno leidiniuose neretai galima pastebėti įvairių dekoratyvinių, bet funkciškai nereikalingų tipografinių elementų²³. Kita vertus, baltos erdvės išraiškumą lemia ne tik knygos dailininko meistriškumas, bet ir kokybiška spauda, tinkamai parinktas popierius. Karpavičius kaskart atidžiai rinko ne tik knygos įrišimo medžiagas, bet ir vidinių lankų popierių, siekė jo teikiamas galimybes (tankį, blizgumą ar matinį paviršių etc.) pasitelkti kurdamas knygos estetinį vaizdą. Ir visada dalyvaudavo spausdinant savo sukurtas knygas. Už poligrafinių procesų išmanymą buvo spaustuvininkų gerbiamas ir vertinamas.

2006 m. išleista fundamentali monografija albumas *Petras Repšys* (sudarytoja Laima Kanopkienė, išleido „Kultūros barai“) tarsi apibendrinano patirtį, kuriant meno leidinius [6–8 il.]. Tai vienas didžiausių ir ilgiausiai Karpavičiaus vykdytų knygos meno projektų (darbas tęsėsi net aštuoneerius metus). Pagal apimtį (360 p.) ir formatą (300 × 240 mm) knyga artima vadinamųjų „kavos stalo“ (*coffee table book*) knygų grupei, tačiau joje išsaugotas intymus santykis su dailininko kūriniais. Skaitytojas nuosekliai supažindinamas su įvairiapuse Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureato kūryba – knygų iliustracijomis, ekslibrisais, estampais, medaliais ir

22 Baltų puslapių kaip vaizdo dinamikos naudojimas makete buvo Bauhauzo tipografikos mokyklos ypatybė. Neužspausdinta lapo erdvė dažniausiai paliekama kairėje atvarto pusėje, dešinėje komponuojant iliustracijas. Tai pagrįsta skaitymo logika žvilgsnio judėjimui iš kairės į dešinę; Danutė Zovienė, „Šiuolaikinės tiražinės knygos meninis apipavidalinimas: raida ir stilistika“, *Knygotyra* (Vilnius, 2007): 168–187.

23 Eugenijus Karpavičius, Danutė Zovienė, „Pokalbis, kuris tęsiasi dešimt metų“, *Dailė*, nr. 2 (2007): 104.

6–8.

Petras Repšys, sud. Laima Kanopkienė, Eugenijus Karpavičius. Vilnius: leidykla „Kultūros barai“, 2006

Petras Repšys, ed. Laima Kanopkienė, Eugenijus Karpavičius. Vilnius: leidykla „Kultūros barai“, 2006

plaketėmis, skulptūromis ir reljefais, piešiniais, freskomis (į tokius skyrius suskirstyta knygos medžiaga). Kiekviename skyriuje išskirti esmingiausi kūriniai, ieškota jų tarpusavio darnos, būdingų detalių ir akcentų. Leidinio maketas paremtas ramiu teksto ir iliustracijų išdėstymo ritmu, proporcingais knygos formato, atvartų ir iliustracijų santykiais, darniomis reprodukuojamų kūrinių tarpusavio proporcijomis (kiekvieno atvarto kompozicija turi aiškia logiką).

Monografiniuose meno albumuose didelę reikšmę dailininkas teikė ir knygos struktūroje deramą dėmesį skyrė asmeninėms bei archyvinėms kūrėjo nuotraukoms, autentiškoms mintims. Knygoje *Petras Repšys* panaudoti nedidelės apimties Sigito Gedos, Marcelijaus Martinaičio, Alfonso Andriuškevičiaus, Alfredo Bumblausko, Donato Katkaus tekstai organiškai įkomponuoti į knygos audinį. Tai sukuria jaukią atmosferą tarp herojaus ir skaitytojo.

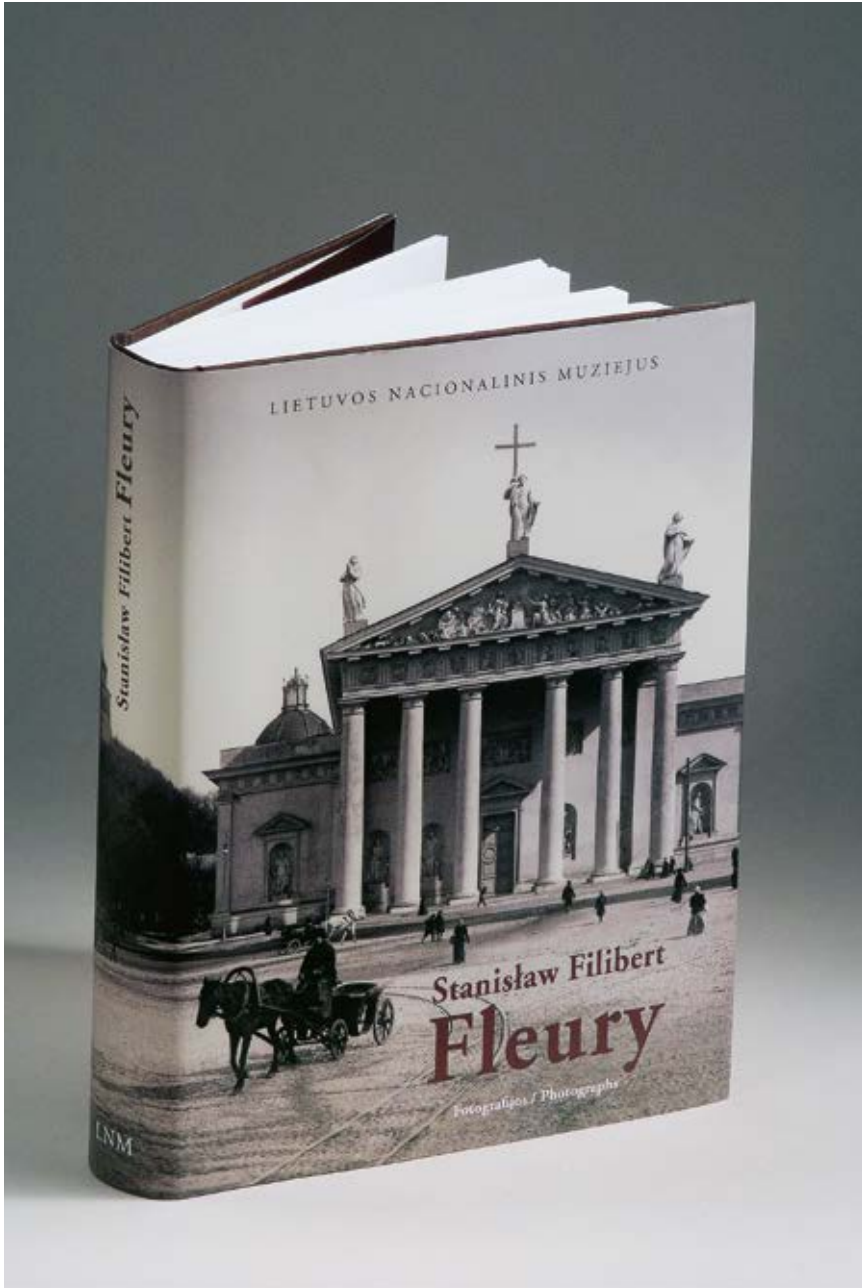
Kiekvienas Karpavičiaus apipavidalintas meno albumas turi aiškų scenarijų (prologą, vystymąsi, epilogą), paremtą prasminiais ir meniniais akcentais, ritminėmis pauzėmis. Specifinė knygos erdvė turi daug bendrų momentų su dramaturgija, tik, skirtingai nei teatre ar kine, ši erdvė, turinti ne tik aukštį ir plotį, bet ir trečią matavimą – apimtį (puslapių skaičius), yra statiška. Veiksmas (pasakojimas) knygos erdvėje vyksta verčiant puslapius – nuo viršelio, antraštinio puslapio, nuo pirmojo atvarto iki paskutinio. Kurdamas knygą kaip dinamišką erdvių sistemą, Karpavičius ją komponuoja taip, kad žiūrovo žvilgsnis nuosekliai nuo išorinio vaizdo (aplanko, viršelio) keliautų per atvartus, kuriuose išdėstytos kūrinių reprodukcijos ir tekstai, iki knygos pabaigos (dažniausiai kataloginės dalies).

Fotografija ir jos palikimas

Karpavičių ypač domino senoji Lietuvos fotografija ir jos palikimas. Ir ne be pagrindo. Dailininko senelis Povilas Karpavičius (1909–1986) buvo taikomosios fotografijos pradininkas Lietuvoje, vienas ryškiausių pokario spalvotosios fotografijos atstovų.

Šiuolaikinėje knygų leidyboje fotoleidiniai užima svarbią vietą. Nors Lietuvoje šis leidinių tipas gana naujas, pastaraisiais metais

9.
 Stanisław Filibert Fleury. *Fotografijos*, sud. Jūratė
 Gudaitė. Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus, 2007

Stanisław Filibert Fleury. *Photographs*, ed. Jūratė
 Gudaitė. Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus, 2007

fotoleidinių smarkiai daugėja, įvairėja jų tematika, žanrai ir formos. Tai susiję su keliais momentais. Viena vertus, vizualinės kultūros kontekste fotografija tapo visaverte, jeigu ne dominuojančia, naujojo meno dalimi. Antra vertus, spartus technologijų tobulėjimas lėmė, kad fotografija, kaip plastinės raiškos priemonė, tapo prieinama įvairiems visuomenės sluoksniams.

Dizaino prasme šie leidiniai artimiausi meno leidinių tipui. Išskirtinė jų savybė ta, kad, skirtingai nei grožinėje literatūroje arba dalykinėse knygoose, svarbiausias veiksnys yra ne tekstas, o vaizdas. Kaip ir meno albumų, fotoleidinių pagrindas – vaizdinė medžiaga, šiuo atveju – fotografijos. Vaizdinės medžiagos specifika, jos pobūdis, masteliai lemia ir leidinio formata, ir architektoniką, ir struktūrą, ir kompoziciją, ir ritmo bei erdvės pobūdį, ir tipografiją, ir net poligrafiją.

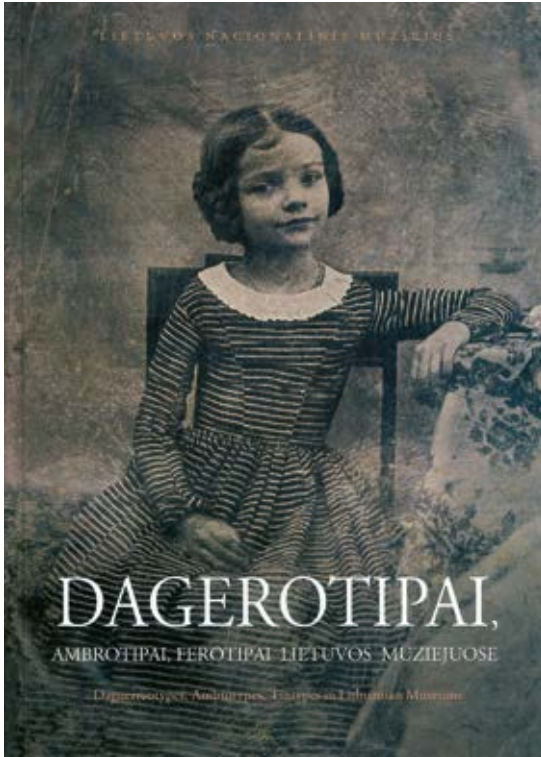
Karpavičius puikiai suvokė fotografijos specifiką ir gebėjo atkleisti ją knygoje. Tuo pasižymi visi jo apipavidalinti fotoleidiniai, pradedant dar 1987 m. išleista Algirdo Knystauto knyga *Tarybų Sąjungos gamta* („Mokslas“), kuri buvo pripažinta gražiausia Pabaltijo knyga (1987) ir eksponuota Brno grafinio dizaino bienalėje. Iškiliausio fotografijai skirti leidiniai sukurti bendradarbiaujant su Lietuvos nacionaliniu muziejumi²⁴.

Kaip kito ir laisvėjo dailininko meninis braižas, galima įsitikinti lyginant albumų *Balys Buračas* (1998, „Baltos lankos“) ir *Stanisław Filibert Fleury. 1858–1915* (2007, Lietuvos nacionalinis muziejus), skirtų iškilų fotografų kūrybai, apipavidalinimą. Nors XX a. Lietuvos etnografo ir fotografo Balio Buračo monografijoje maketo struktūra yra aiški (centrinė klasikinė kompozicija, erdvės paraščių laukeliai, ramus iliustracijų dėstymo ritmas paliekant daug erdvės aplink fotografijas), tačiau vizualus vaizdas (maketas) dar gana santūrus ir net kiek „sausas“.

Beveik po dešimtmečio sukurtas žymaus XIX a. pab. – XX a. pr. Vilniaus fotografo Stanisławo Filiberto Fleury kūrybos albumas²⁵ jau byloja apie tvirtą meistro ranką [9 il.]. Laikydamasis klasikinės tipografijos principų ir aiškos centrinės kompozicijos, dailininkas išradingai varijavo nuotraukų dydžiais ir santykiais (nuo nedidelės iki išdidintos per visą

24 Pvz., *Dagerotipai, ambrotipai, ferotipai Lietuvos muziejuose* (2000); Margarita Matulytė. *Vilniaus fotografija. 1858–1915* (2001); *Stanisław Filibert Fleury. 1858–1915* (2007) – visos Lietuvos nacionalinio muziejaus.

25 Didžiausią leidinyje publikuojamų Fleury fotografijų dalį sudaro darbai iš Lietuvos nacionalinio muziejaus rinkinio, kita dalis surinkta iš įvairių Lietuvos saugyklų, asmeninio Fleury archyvo.

10–11.

Dagerotipai, ambrotipai, ferotipai Lietuvos muziejuose, sud. Margarita Matulytė. Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus, 2000

Daguerreotypes, Ambrotypes, Tintypes in Lithuanian Museums, ed. Margarita Matulytė. Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus, 2000

atvertimą). Tačiau tobulindamas meninio apipavidalinimo įgūdžius ir čia jis liko ištikimas principinei savo kūrybos nuostatai – išeities taškas yra kūrėjas ir jo kūrinys bei kokybiškas fotografijų reprodukovimas.

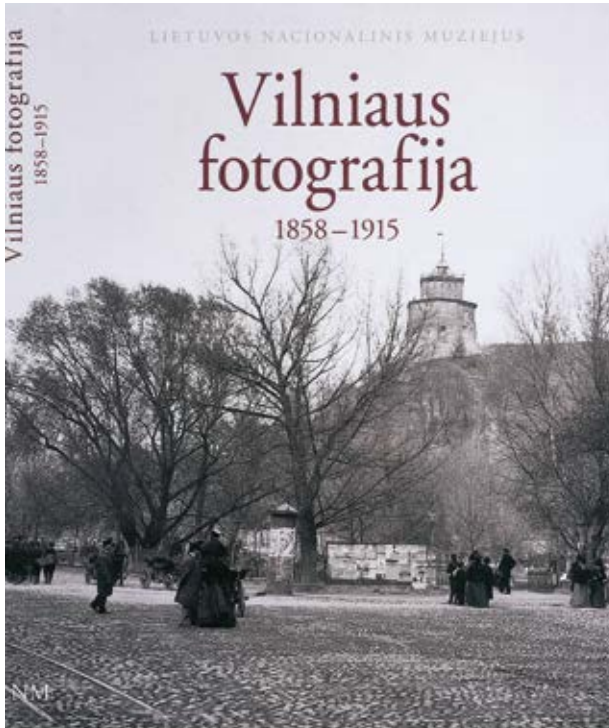
Labai asmenišką santykį su fotografija liudija 2000 m. Karpavičiaus sukurtas Lietuvos nacionalinio muziejaus katalogas *Dagerotipai, ambrotipai, ferotipai Lietuvos muziejuose* (sudarytoja Margarita Matulytė) [10–11 il.]. Naudodamas pamėgtą centrinę kompoziciją ir viršelyje taikliai parinktą fotografiją, dailininkas pabrėžė rimties ir susikaupimo būseną, kuri apima lankantis muziejuje arba vartant senus šeimyninių nuotraukų albumus. Vienintelė dekoratyvi priemonė, kurią dailininkas naudojo apipavidalindamas šį leidinį, yra nuotraukų kampelių nukirtimas, būdingas to laiko asmeninių fotoalbumų stilistikai.

Kitas, po metų (2001) sukurtas, Lietuvos nacionalinio muziejaus parengtas senosios fotografijos katalogas *Vilniaus fotografija. 1858–1915* (sud. Margarita Matulytė) chronologiškai tarsi pratęsė pirmąjį ir pelnė pagrindinę premiją 2001 m. Lietuvos knygos konkurse bei V tarptautinėje Baltijos knygų mugėje surengtame konkurse „Gražiausios Baltijos šalių knygos 2001“ [12–13 il.].

Architektūros fotografijos leidiniai

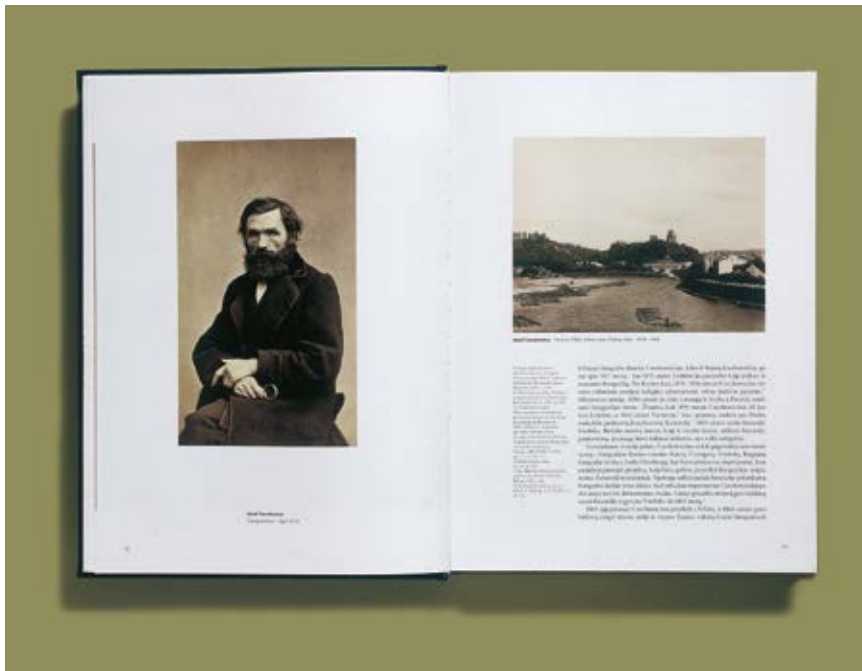
Ilgainiui prioritetinėmis Karpavičiaus kūrybos sritimis tapo architektūros fotografijų leidiniai. Būtent šio žanro knygoje išryškėjo kertiniai jo darbo metodo principai – struktūra ir konstrukcija.

2001 m. dailininkas įsteigė savo vardo leidyklą, kuri atsirado dėl neįgyvendintų idėjų, dirbant Lietuvos nacionaliniame muziejuje, „Baltų lankų“, Dailininkų sąjungos leidyklose ar bendradarbiaujant su kitais leidėjais (pvz., Nacionaliniu dailės muziejumi). E. Karpavičiaus leidykla buvo vieno žmogaus leidykla. Dailininkas pats generavo idėjas, dirbo su tekstų autoriais, dažnai pats buvo ir knygų sudarytojas. Jis atkakliai ieškojo savo sumanymams rėmimo (teikė paraišką Lietuvos kultūros tarybai, Lietuvos 100-mečio programai ir kt.), dirbo tyliai, sakytum, nematomai, tačiau ilgametė kūrybinė patirtis lėmė, kad nuo pirmųjų įgyvendintų projektų E. Karpavičiaus leidykla buvo pastebėta ir užėmė deramą vietą Lietuvos leidybos

12-13.
Margarita Matulytė,
Vilniaus fotografija.
1858-1915. Vilnius: Lietuvos
nacionalinis muziejus, 2001

Margarita Matulytė,
Vilnius photography,
1858-1915. Vilnius: Lietuvos
nacionalinis muziejus, 2001

lauke. Per devynerius metus spėta išleisti dvylika solidžių leidinių, skirtų prioritetinėms Karpavičiaus tyrinėjimo sritims – architektūros istorijai ir fotografijai. Tai buvo jo meilė, kuri liko įkūnyta knygoje.

Pirmoji E. Karpavičiaus leidyklos knyga – *Jan Buthak. Vilniaus barokas* buvo išleista 2003 m., gavus Kultūros ministerijos stipendiją. Dr. Giedrė Jankevičiūtė pristatydamą ją rašė:

Knygos pavidalas idealiai atitinka jos turinį. Tai būtent toks apvalkalas, kurio mūsų dienomis reikia Buthako nuotraukoms. Tinka viskas: kvadratinis formatas, knygą saugantis bei puošiantis aplankas su Vilniaus panorama bei aiškiais antraštėmis, tvirtas, kietas drobę primenantis popieriumi apklijuotas viršelis, kurio anglų raudona elegantiškai pagyvina santūrų leidinio koloritą. Malonu aptikti, jog apgalvotos tokios svarbios detalės kaip nugarėlės įrašų išdėstymas, kad nepiktnaudžiaujama balto lapo erdve, kartu paliekant pakankamai vietos ir įvadiniam Margaritos Matulytės tekstui, ir kiekvienai reprodukcijai.²⁶

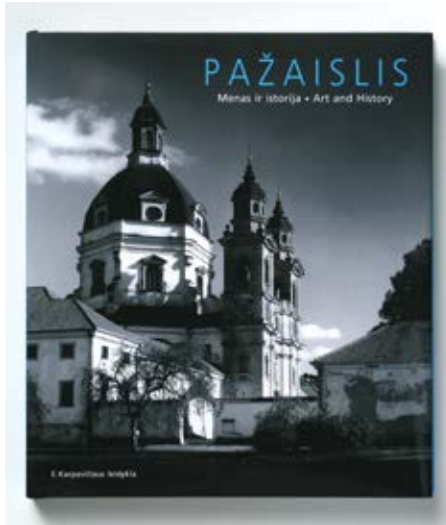
Tai, kas dailėtyrininkės pasakyta apie šią knygą, tiktų apibūdinant ir kitus Karpavičiaus sukurtus šio žanro leidinius. Pagrindinį dėmesį dailininkas skyrė visumai ir kiekvienos tipografinės detalės vietai toje visumoje, kad būsimos knygos forma atitiktų jos turinį, kruopščiai ir atsakingai atrinko medžiagą, grupavo vaizdus. Pavyzdžiui, knygos *Pažaislis. Menas ir istorija* (2005, E. Karpavičiaus leidykla) aplankui neatsitiktinai parinkta svarbiausio ir puošniausio šio architektūros ansamblio statinio – Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bažnyčios – fotografija ir žydra spalva, kuri krikščioniškoje ikonografijoje siejama su viskuo, kas simbolizuoja Dangų [14–16 il.]. Tai – Švč. Mergelės Marijos spalva²⁷. Dirbdamas prie šios knygos menininkas itin glaudžiai bendradarbiavo ne tik su teksto autoriumi dr. M. Pakniu, bet ir su fotografu K. Stoškumi. Įspūdingų vaizdų iš paukščio skrydžio fotografijoms padaryti nepagailėta nei jėgų, nei lėšų²⁸.

Leidiniuose *Vilnius. Baroko miestas* (2006) [17–18 il.]; *Algimantas Kunčius. Vilnius. 1960–1970* (2007) [19–20 il.], *Mečislovas Sakalauskas. Vilnius nuo aukštumų* (2008) [21 il.], išleistuose individualioje leidykloje, įsitvirtino esminės Karpavičiaus kaip knygos menininko stiliaus savybės:

26 Giedrė Jankevičiūtė, „Vilnius prieš 90 pavasarių“, *Kultūros barai*, nr. 4 (2004): 35–37.

27 *Krikščioniškosios ikonografijos žodynas* (Vilnius, 1997): 202.

28 Specialiai buvo samdytas malūnsparnis, nes dronų tuomet dar nebuvo [D. Z. pastaba].

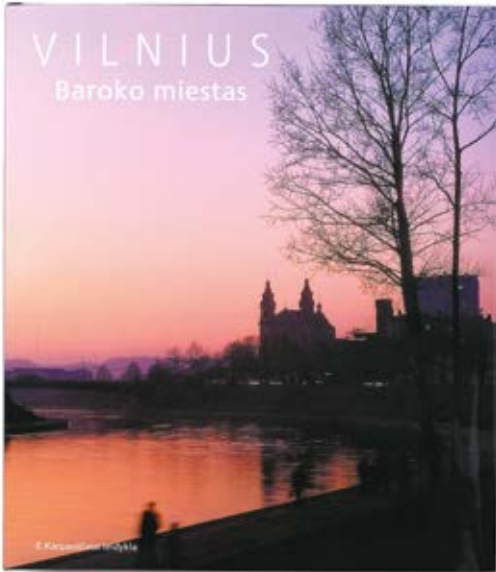
14–16.

Pažaislis. Menas ir istorija, sud. Mindaugas Paknys, Eugenijus Karpavičius, Kęstutis Stoškus. Vilnius: E. Karpavičiaus leidykla, 2005

Pažaislis. Art and History, ed. Mindaugas Paknys, Eugenijus Karpavičius, Kęstutis Stoškus. Vilnius: E. Karpavičiaus leidykla, 2005

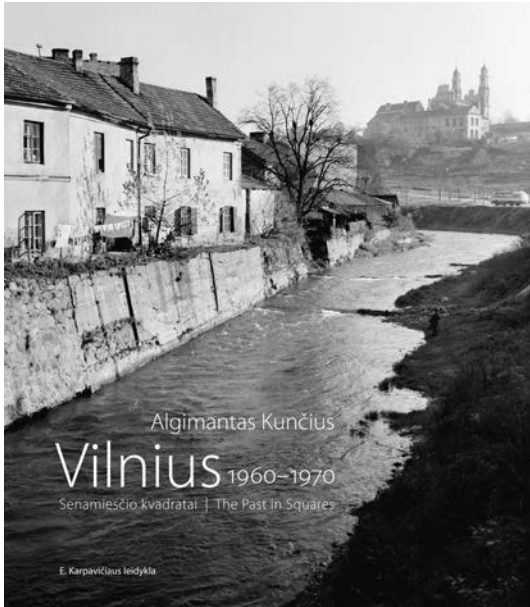

17–18.

Vilnius. Baroko miestas, sud. Giedrė Mickūnaitė, Eugenijus Karpavičius. Vilnius: E. Karpavičiaus leidykla, 2006

Vilnius. Baroko miestas, ed. Giedrė Mickūnaitė, Eugenijus Karpavičius. Vilnius: E. Karpavičiaus leidykla, 2006

19–20.

Vilnius: 1960–1970. Senamiesčio kvadratai,
sud. Algimantas Kunčius, Eugenijus Karpavičius.
Vilnius: E. Karpavičiaus leidykla, 2007

Vilnius: 1960–1970. The past in the Squares,
ed. Algimantas Kunčius. Vilnius: E. Karpavičiaus
leidykla, 2007

Danutė Zovienė —

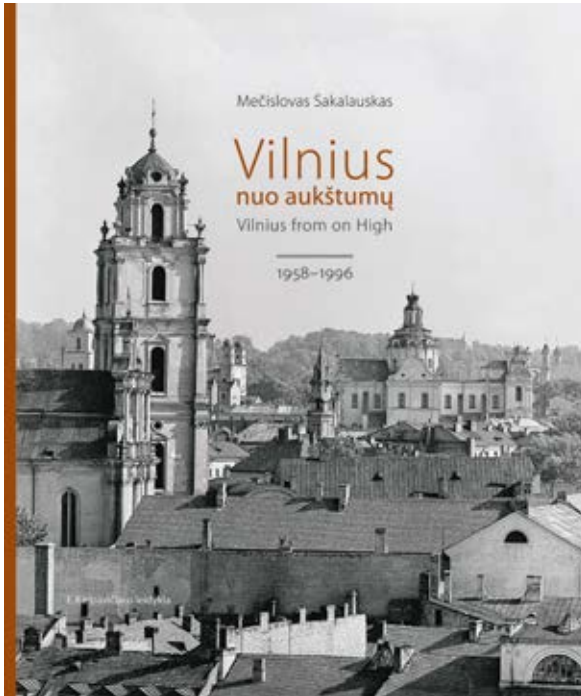
Eugenijus Karpavičius: mažiau yra daugiau

atidumas knygos medžiagai, architektonikai ir struktūrai, kiekvieno atvarto kompozicijai, tipografinių elementų funkcionalumui, spaudos galimybių išmanymas. Jo sukurtos knygos liudija apie originalų ir savitą, tačiau santūrų, tikslingą ir profesionalų dailininko požiūrį į knygos kūną [22 il.].

Jau visas dešimtmetis, kai knygos meno lauke Eugenijaus Karpavičiaus nebėra. Tačiau ar dailininko kūryba ir jos principai tebėra aktualūs? Prisiminusi jo *credo* „mažiau yra daugiau“, manau, kad aktualūs. Nors jo meninis stilius nenutolo nuo klasikinių XX a. tipografijos knygos kūno formavimo principų, tačiau buvo praturtintas asmeniniu emociniu santykiu su kiekviena apipavidalinta knyga. Dailininkas vertino minimalizmą, santūrumą, sąmoningai vengė knygos „puošnumo“. Jo santūrus ir funkcionalus knygos dizaino stilius, kaip atsvara „naujumiui“ ar net kičiniams pavyzdžiams, šiandien yra nepelnytai nuvertinamas. Pasižvalgius po knygynų lentynas, akivaizdu, kad vienas iš šiuolaikinės Lietuvos knygų apipavidalinimo požymių yra ne dailininkų ir dizainerių kūrybiškumo stoka, o nemotyvuotas jo perteklius, pasireiškiantis netikslingomis maketo vingrybėmis, pertekliniu dekoru ir tipografinių elementų gausa.

Antra vertus, į knygos meno lauką ateina ir vis tvirtesnes pozicijas užima nauja knygos dailininkų karta. Jai būdingas savo originalus požiūris bei drąsus šiuolaikiškas dizainas. Tai keičia požiūrį į knygos kūną. Ryškėja knygos interaktyvumo siekis ir noras sudėtingą knygos turinį pateikti netradicine forma. Tačiau yra ir kita medalio pusė – neretai inovacija ima viršų, primirštant pagrindinę knygos funkciją – lengvą ir tikslingą komunikaciją. Todėl Karpavičiaus kūrybos principas, kai „mažiau yra daugiau“, išlieka aktualus.

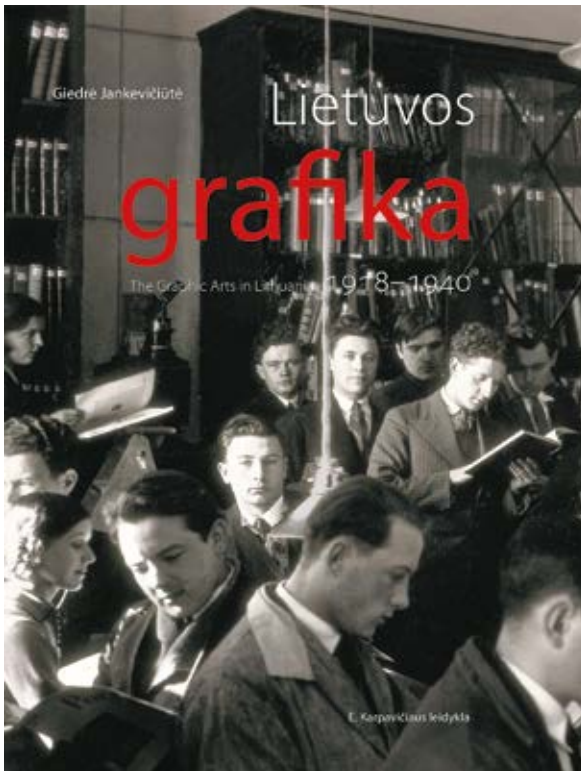
Gauta ——— 2021 03 31

21.

Vilnius nuo aukštumų: 1958–1996, sud. Mečislovas Sakalauskas, Eugenijus Karpavičius. Vilnius: E. Karpavičiaus leidykla, 2008

Vilnius from on High. 1958–1996, ed. Mečislovas Sakalauskas, Eugenijus Karpavičius. Vilnius: E. Karpavičiaus leidykla, 2008

22.

Giedrė Jankevičiūtė, *Lietuvos grafika 1918–1940*. Vilnius: E. Karpavičiaus leidykla, 2008

Giedrė Jankevičiūtė, *The Graphic Arts in Lithuania 1918–1940*. Vilnius: E. Karpavičiaus leidykla, 2008

Literatūra

- Gražiausios metų knygos*, katalogai. Vilnius, 1996–2009.
- Jankevičiūtė, Giedrė. „Vilnius prieš 90 pavasarių“. *Kultūros barai*, nr. 4 (2004): 35–37.
- Jan Tschichold. *Master Typographer. His Life, Work Legacy*. London: Thames&Hudson, 2008.
- Morison, Stanley. *The First Principles of Typography*. Cambridge, 1930.
- Poyner, Rick. *No more Rules: Graphic Design and Postmodernism*. London: Laurence King Publishing, 2003.
- Užtupas, Vilius. *Lietuvos spaustuvės. 1522–1997*. Vilnius: Viliaus Užtupo leidykla, 1998.
- Zovienė, Danutė. „Formų difuzijos XX a. dailėje“. *Acta Academiae Artium Vilnensis*, nr. 43 (2006): 187–197.
- . „Šiuolaikinės tiražinės knygos meninis apipavidalinimas: raida ir stilistika“. *Knygotyra* (2007): 168–187.
- . „Vizualumas knygos mene“ [diskusija: Bronius Leonavičius, Sigutė Chlebinskaitė, Jokūbas Jacovskis, Romas Orantas, Rimvydas Kepežinskas]. *Dailė*, nr. 1 (2007): 10.
- . „Pokalbis, kuris tęsiasi dešimt metų“ [pokalbis su E. Karpavičiumi]. *Dailė*, nr. 2 (2007): 104–107.
- . Daktaro disertacija, „Lietuvos šiuolaikinės tiražinės knygos meniniai ypatumai“. Vilniaus dailės akademija, 2009.
- . „Eugenijus Karpavičius (1953–2010)“ [nekrologas]. *Dailė*, nr. 1 (2010): 154–156.
- . „Fotoleidiniai: tarp tradicijos ir eksperimento“. *Fotografija*, nr. 2 (2010): 22–25.
- VI knygos meno trienalė Vilnius'97*, katalogas. Vilnius, 1997.

Priedai

1. Biograma

Eugenijus Karpavičius gimė 1953 m. spalio 19 d. Kaune.
 1973–1978 m. studijavo Lietuvos SSR valstybiniame dailės institute (dab. Vilniaus dailės akademija) dizaino specialybę.
 Nuo 1981 m. dalyvavo respublikiniuose, Baltijos šalių ir tarptautiniuose knygos meno konkursuose bei parodose.
 1982–1993 m. – „Mokslo“ leidyklos meninis redaktorius.
 Nuo 1984 m. – Lietuvos dailininkų sąjungos narys.
 1993–1999 m. bendradarbiavo su leidykla „Baltos lankos“.
 1994–2007 m. – Lietuvos nacionalinio muziejaus leidyklos dailininkas.
 Nuo 1996 m. dalyvavo Frankfurto knygų mugės parodose „Gražiausios pasaulio knygos“.
 1998–2010 m. bendradarbiavo su Dailininkų sąjungos leidykla „artseria“.
 2001 m. įsteigė E. Karpavičiaus leidyklą.
 Nuo 2005 m. – Lietuvos fotomenininkų sąjungos narys.
 Apipavidalino per 300 knygų.
 Mirė 2010 m. sausio 26 d., palaidotas Antakanio kapinėse Vilniuje.

2. Lietuvos knygos meno konkursuose 1992–2008 m. premijuotos knygos

1992 m. Vilius Pėteraitis. *Mažoji Lietuva ir Tranksta*, Mokslo ir enciklopedijų leidykla (premija)
 1993 m. *Lietuvos bažnyčių menas*, R. Paknio leidykla (premija)
 Albert Camus. *Rinktiniai esė*, leidykla „Baltos lankos“ (premija)

1994 m. Martynas Mažvydas. *Katekizmas*, leidykla „Baltos lankos“ (diplomas)
 1996 m. Domas Kaunas. *Mažosios Lietuvos knyga*, leidykla „Baltos lankos“ (premija)
 Czesław Miłosz. *Lenkų literatūros istorija*, leidykla „Baltos lankos“ (diplomas)
 Vytautas P. Bložė. *Ruduo*, leidykla „Baltos lankos“ (diplomas)
 Vadovas *Barokas Lietuvoje*, leidykla „Baltos lankos“ (kartu su Vida Kuraite; diplomas)
 Egidijus Aleksandravičius, Antanas Kulakauskas. *Carų valdžioje. Lietuva XIX amžiuje*, leidykla „Baltos lankos“ (diplomas)
 1997 m. Simono Vaišnorio 1600 metų *Žemczuga Theologischka ir jos šaltiniai*, leidykla „Baltos lankos“ (diplomas)
 Ričardas Kazlauskas, Diana Kazlauskienė. *Lietuvos gamta*, leidykla „Alma littera“ (kartu su Vida Kuraite; diplomas)
 Joe Jenkins. *Šių laikų dorovinės problemos*, leidykla „Alma littera“ (kartu su Vida Kuraite; diplomas)
 1998 m. Albumas *Balys Buračas*, leidykla „Baltos lankos“ (diplomas)
 1999 m. *Lietuva. Praeitis, kultūra, dabartis* (sud. Saulius Žukas), leidykla „Baltos lankos“ (premija)
 Ingė Lukšaitė. *Reformacija Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje ir Mažojoje Lietuvoje*, leidykla „Baltos lankos“ (ALF premija)
 Albumas *Vilius Orvidas*, leidykla „Baltos lankos“ (premija)
 2000 m. *Dagerotipai, ambrotipai, ferotipai Lietuvos muziejuose* (sud. Margarita Matulytė), Lietuvos nacionalinis muziejus (premija)
 2001 m. Margarita Matulytė. *Vilniaus fotografija. 1858–1915*, Lietuvos nacionalinis muziejus (premija)

Danutė Zovienė —

Eugenijus Karpavičius: mažiau yra daugiau

- 2002 m. *Lietuva žemėlapiuose*, Lietuvos nacionalinis muziejus (premija)
- Albumas *Valentinas Antanavičius*, LDS PI Dailės leidybos ir informacijos centras (premija)
- 2003 m. Albumas *Antanas Mončys*, LDS Dailės leidybos ir informacijos centras (premija)
- 2004 m. Albumas *Leonas Strioga*, Dailininkų sąjungos leidykla (premija)
- 2005 m. *Pažaislis. Menas ir istorija*, E. Karpavičiaus leidykla (premija)
- 2006 m. Albumas *Petras Repšys*, leidykla „Kultūros barai“ (premija)
- Vilnius. Baroko miestas / Vilnius. A Baroque City*, E. Karpavičiaus leidykla (premija)
- Grażina Sviderskytė. *The Hurricane Captain*, Dailininkų sąjungos leidykla „artseria“ (premija)
- 2007 m. Albumas *Feliksas Jakubauskas*, Dailininkų sąjungos leidykla „artseria“ (premija)
- Rimantas Daugintis. 1944–1990*, Dailininkų sąjungos leidykla „artseria“ (LDS premija)
- Stanisław Filibert Fleury. 1858–1915. Fotografijos / Photographs*, Lietuvos nacionalinis muziejus (diplomas)
- 2008 m. Alma Braziūnienė. *Bibliofilija kaip asmenybės raiška: Kazio Varnelio biblioteka*, Lietuvos nacionalinis muziejus (pagrindinė metų premija)
- Serijs *XX–XXI a. sandūros Lietuvos dailė. Saulė Kisarauskienė. Vaclovas Krutinis*, Dailininkų sąjungos leidykla „artseria“ (LDS premija)
- Giedrė Jankevičiūtė. *Lietuvos grafika. The Graphic Arts in Lithuania. 1918–1940*, E. Karpavičiaus leidykla (diplomas).
- 3. Eugenijaus Karpavičiaus apipavidalintos knygos**
- Leidykla „Mokslas“**
- Antanas Lyberis. *Sinonimų žodynas*. 1980
- Universitas Lingvarum Litvaniae* [vertimas, įvado aut. Kazimieras Eigminas]. 1981
- Lietuvos TSR raudonoji knyga* [sud. autorių kolektyvas]. 1981
- Algirdas Navasaitis. *Lietuvos miškų paukščiai*. 1983
- Rusų–lietuvių kalbų žodynas*. I–IV t. [sud. autorių kolektyvas]. 1982–1985
- Ričardas Kazlauskas. *Lietuvos drugiai*. 1984
- Lietuvos TSR istorija*. I t. [sud. autorių kolektyvas]. 1986
- Lietuvos architektūros istorija*. I–III t. [sud. autorių kolektyvas]. 1987–2000
- Domas Kaunas. *Mažosios Lietuvos spaustuvės 1524–1940 metais*. 1987
- Algirdas Knystautas. *Tarybų Sąjungos gamta: kraštovaizdžiai, augalai ir gyvūnai*. 1987
- Emilija Doktoravičienė, Irena Vaškelenė. *Akies junginės mikrocirkuliacijos klinikiniai aspektai*. 1988
- Jonas Augustauskas. *Vabzdžių pasaulyje. In the World of Insects*. 1989
- Leidykla „Periodika“**
- Benamiai. Intos tremtinių poezija* [sud. Leonas Gudaitis]. 1989
- Leidykla „Baltos lankos“**
- Albert Camus. *Rinktiniai esė*. 1993
- Martynas Mažvydas. *Katekizmas ir kiti raštai* [įvado aut. Saulius Žukas]. 1993
- Algirdas Julius Greimas. *Lietuva Pabaltijy. Istorijos ir kultūros bruožai* [sud. Saulius Žukas]. 1993
- Philippe Aries. *Mirties supratimas*. 1993
- Sigitas Parulskis. *Mirusiųjų*. 1994
- Henrikas Radauskas. *Eilėraščiai*. 1994
- Aldona Gustas. *Eilėraščiai. Proza. Piešiniai*. 1994
- Henrikas Radauskas. *Apie kūrybą ir save. Recenzijos ir straipsniai*. 1994
- Vladas Žukas. *„Dirvos“ bendrovė knygoms leisti. 1918–1940*. 1994
- Kristijonas Donelaitis. *Metai ir pasakėčios*. 1994
- Charles Baudelaire. *Paryžiaus splinas*. 1995
- Jan Czechowicz. *XIX a. Vilniaus vaizdai* [sud. Laima Skeivienė]. 1995
- Maironis. *Pavasario balsai*. 1995
- Saulius Žukas. *Pirmoji lietuviška knyga ir jos kultūrinis kontekstas*. 1995

- Motiejus Kazimieras Sarbievijus. *Lemties žaidimai / Ludi fortunae*. 1995
- Czesław Miłosz. *Tėvynės ieškojimas*. 1995
- Mindaugas Tomonis. *Žinia*. 1995
- Gidas Barokas *Lietuvoje* [sud. Arūnas Sverdiolas]. 1996
- Egidijus Aleksandravičius, Antanas Kulakauskas. *Carų valdžioje*. 1996
- Alfonas Nyka-Niliūnas. *Eilėraščiai 1937–1996*. 1996
- Czesław Miłosz. *Lenkų literatūros istorija*. 1996
- Czesław Miłosz. *Ulro žemė*. 1996
- Vytautas Bložė. *Ruduo*. 1996
- Domas Kaunas. *Mažosios Lietuvos knyga*. 1996
- Saulius Žukas. *The First Lithuanian Book and Its Cultural Context*. 1996
- Ulrich Im Hof. *Švietimo epochos Europa*. 1996
- Birutė Magdalena Stankūnaitė-Stankūnienė. *Lietuvai dovanoti kūriniai*. 1996
- Martynas Mažvydas. *Katekizmas* [parengė Bonifacas Stundžia ir Ritutė Šepetytė]. 1997
- Johann Wolfgang Goethe. *Faustas*. 1997
- Sigitas Narbutas. *Lietuvos renesanso literatūra*. 1997
- Eugenija Ulčėnaitė. *Lietuvos baroko literatūra*. 1997
- Alma Braziūnienė. *Das alte Buch in Litauen*. 1997
- Jonas Mekas. *Semeniškių idilės*. 1997
- Žemčiūga teologiška* [parengė Simonas Vaišnoras]. 1997
- Sigitas Geda. *Eilėraščiai / Gedichte*. 1997
- Uldis Berzinš. *Kukaiņu soli. Vabzdžių žingsniai*. 1997
- Czesław Miłosz. *Rinktiniai eilėraščiai*. 1997
- Rainer Maria Rilke. *Sakmė apie korneto Kristupo Rilkes meilę ir mirtį*. 1997
- Juozas Glinskis. *Juozo Miltonio repeticijos (1966–1983)*. I kn. 1997
- Juozas Glinskis. *Juozo Miltonio repeticijos (1966–1983)*. II kn. 1998
- Balys Buračas* [sud. Aleksandras Macijauskas]. 1998
- Jonas Mekas. *Dienu raštai*. 1998
- Josif Brodskij. *Poetas ir proza. Rinktiniai esė*. 1998
- Tomas Venclova. *Regynis iš alėjos*. 1998
- Aaron Gurevič. *Individas viduramžių Europoje*. 1998
- Adomas Mickevičius. *Poezijos rinktinė* [sud. Mindaugas Kvietkauskas]. 1998
- Wisława Szymborska. *Poezijos rinktinė* [sud. Algis Kalėda]. 1998
- Jūratė Trilupaitienė. *Martynas Mažvydas: pirmųjų lietuviškų knygų giesmės*. 1998
- Viktoras Petravičius. *Dvi lietuvių liaudies pasakos: Gulbė karaliaus patį. Marti iš jaujos*. 1998
- Jonas Mekas. *Trys draugai. Jurgis Mačiūnas, Yoko Ono, John Lennon*. 1998
- Leonardo Benevolo. *Europos miesto istorija*. 1998
- Zita Žemaitytė. *Lionginas Šepka*. 1998
- Sigitas Parulskis. *Mortui Sepulti Suit*. 1998
- Aldona Gustas. *Jetzt. Dabar. Gedichte und Zeichnungen. Eilėraščiai ir piešiniai*. 1998
- Gediminas Ilgūnas. *Algirdas Brazauskas. Lietuvos Respublikos Prezidentas 1993–1998*. 1998
- Vaidotas Žukas. *Vilius Orvidas*. 1999
- Juozas Glinskis. *Juozo Miltonio repeticijos (1976–1978)*. III kn. 1999
- Hans-Georg Gadamer. *Istorija, menas, kalba*. 1999
- Ona Narbutienė. *Eduardas Balsys*. 1999
- Mečislovas Jučas. *Žalgirio mūšis*. 1999
- Ingė Lukšaitė. *Reformacija Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje ir Mažajoje Lietuvoje*. 1999
- Lietuva. Praeitis, kultūra, dabartis* [sud. Saulius Žukas]. 1999
- Mikalojus Daukša. *1599 metų Postilė ir jos šaltiniai* [parengė Jonas Palionis]. 2000
- Antanas Sutkus: fotografijos. 1959–1999*. [sud. Saulius Žukas]. 2000
- Susan Sontag. *Apie fotografiją*. 2000
- Jonas Mekas. *Žmogus be vietos*. 2000
- Mečislovas Jučas. *Krikščionybės kelias į Lietuvą*. 2000
- Vytautas Kavolis. *Asmuo ir idėjos*. 2000

- Ona Narbutienė. *Stasys Baras*. 2000
- Osvaldas Balakauskas. *Muzika ir mintys*. 2000
- Afonas Andriuškevičius. *Eilėraščiai*. 2000
- Lietuvos žydai. 1918–1940: Prarasto pasaulio aidas* [sud. Yves Plasseraud, Henri Minzeles]. 2000
- Aleksandras Štromas. *Laisvės horizontai*. 2001
- Jonas Bretkūnas. *Giesmės Duchauonos ir kitos 1589 m. liturginės knygos* [parengė Guido Michelini]. 2001
- Josif Brodskij. *Poezija*. 2001
- Umberto Eco. *Tobulos kalbos paieškos Europos kultūroje*. 2001
- S. C. Rowell. *Iš viduramžių ūkų kylanti Lietuva*. 2001
- Algimantas Kunčius. *Tolių vaizdai*. 2001
- Leidykla „Mintis“**
- Vytautas Nedzinskas. *Žuvinto metai*. 1984
- Birutė Kulnytė. *Lietuvos istorijos paminklai*. 1990
- Jonas Vislicietis. *Prūsų karas*. 1997
- Mokslo ir enciklopedijų leidykla**
- Vilius Pėteraitis. *Mažoji Lietuva ir Tvanksta* [parengė Vytautas Vitkauskas]. 1992
- Mikalojaus Daukšos 1595 metų katekizmas* [parengė Vida Jakštienė]. 1995
- Clavis Germanico–Lithvana*. I–IV t. [Adolfas Ivaškevičius, Juozas Marcinkevičius, Vincas Urbutis]. 1995
- Leidykla „Pradai“**
- Ernest Gelpner. *Postmodernizmas, protas ir mitas*. 1993
- Gordon A. Craig. *Vokiečiai*. 1995
- R. Paknio leidykla**
- Lietuvos bažnyčių menas* [teksto aut. Jonas Minkevičius]. 1993
- Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla**
- Czesław Miłosz. *Pavergtas protas*. 1995
- Leidykla „Alma littera“**
- Maištingas Czesławo Miłoszo autoportretas: pokalbiai su Aleksandru Fiutu*. 1997
- Ričardas Kazlauskas. *Lietuvos gamta*. 1997
- Joe Jenkins. *Šių laikų dorovinės problemos*. 1997
- Leidykla „Katalikų pasaulis“**
- Fotoalbumas *Jonas Paulius II Lietuvoje*. 1994
- Aurelijus Augustinas. *Dialogai. Apie mokytoją*. 1999
- Aurelijus Augustinas. *Dialogai. Apie laisvajį sprendimą*. 2001
- Lietuvos fotomenininkų sąjunga**
- Lietuvos fotografija: vakar ir šiandien* [sud. Skirmantas Valiulis]. 1998
- Leidykla „Amžius“**
- Leszek Kolakowski. *Metafizinis siaubas*. 1993
- Peter Gay. *Weimaro kultūra. Autsaiderių Vokietija. 1918–1933*. 1994
- Robert A. Dahl. *Demokratija ir jos kritikai*. 1994
- Walter Laqueur. *Europa mūsų laikais. 1945–1992*. 1995
- Robert Heilbroner. *Didieji ekonomistai*. 1995
- Johan Huizinga. *Viduramžių ruduo*. 1996
- Leidykla „Taura“**
- Kurt Wuchterl. *Religinis protas*. 1994
- Peter Braun. *Augustinas iš Hipono*. 1997
- Lietuvių kalbos institutas**
- Frazeologijos žodynas* [parengė Irena Ermanytė, Ona Kažukauskaitė, Gertrūda Naktinienė, Jonas Paulauskas, Zita Šimėnaitė, Angelė Vilutytė]. 2001
- Antanas Lyberis. *Simonimų žodynas*. 2002
- Irena Ermanytė. *Antonimų žodynas*. 2003
- Dieviškių šnektos žodynas. A–M* [parengė Danguolė Mikulėnienė, Laima Grumadienė, Kazys Morkūnas, Aloyzas Vidugiris]. 2005
- Kupiškėnų šnektos žodynas* [parengė Klementina Vosylytė]. 2007
- Vilniaus universiteto leidykla**
- Aleksandras Viktoras Bohatkiewiczzius. *Veiklas apie visuotinę bibliografiją*. 2004
- Lietuvos nacionalinis muziejus**
- Metraštinis *Etnografija. 1* [sud. Birutė Kulnytė]. 1991
- Metraštinis *Etnografija. 2–3* [sud. Birutė Kulnytė, Elvyda Lazauskaitė]. 1998
- Fotodokumentikos katalogas-albumas *Lietuvos laisvės sąjūdis* [kartu su Arūnu Prelgausku; sud. Žyginas Būčys, Birutė Kulnytė, Margarita Matulytė, Vida Nacickaitė, Tadas Šeša]. 1998
- Fotografijų albumas *Vilniaus pilis senose fotografijose*. 1995

- Lietuva laisva: Nepriklausomybės atkūrimas 1990–1992* [parengė Birutė Kulnytė, Margarita Matulytė]. 2000
- Vilnius Jono Kazimiero Vilečinskio leidiniuose* [kartu su Vytautu Karosu, Arūnu Prelgausku; parengė Aldona Bieliūnienė, Birutė Kulnytė, Simona Likšienė, Rūta Subatniekienė]. 2000
- Dagerotipai, ambrotipai, ferotipai Lietuvos muziejuose* [sud. Margarita Matulytė]. 2000
- Margarita Matulytė. *Vilniaus fotografija. 1858–1915*. 2001
- Lietuva žemėlapiuose* [sud. Aldona Bieliūnienė, Birutė Kulnytė, Rūta Subatniekienė]. 2002
- Serajos Šapšalo karaimikos rinkinys* [sud. Žyngintas Būčys]. 2003
- Sausis. Laisvės fotografija* [kartu su Arūnu Prelgausku; sud. Erika Miknevičiūtė]. 2005
- Vilniaus fotografai* [sud. Vitalija Jočytė]. 2005
- Stanislaw Filibert Fleury* [sud. Jūratė Gudaitė]. 2007
- Alma Braziūnienė. *Bibliofilija kaip asmenybės raiška: Kazio Varnelio biblioteka*. 2008
- Leidykla „Kultūros barai“**
- Petras Repšys* [sud. Laima Kanopkienė, Eugenijus Karpavičius]. 2006
- Dailininkų sąjungos leidykla „artseria“**
- Žurnalas Dailė* [sud. Danutė Zovienė]. 1998–2007
- Katalogas *Gražiausios metų knygos* [sud. Danutė Zovienė]. 1999–2007
- Lietuvos kariuomenė* [sud. Jonas Gečas]. 2002
- Valentinas Antanavičius* [sud. Valentinas Antanavičius, Eugenijus Karpavičius]. 2002
- Lietuvos dailininkų sąjunga*. I kn. [sud. LDS redakcinė taryba]. 2002
- Feliksas Bajoras. Viskas yra muzika* [sud. Gražina Daunoravičienė]. 2002
- Povilas Ričardas Vaitiekūnas* [sud. Povilas Ričardas Vaitiekūnas, Eugenijus Karpavičius]. 2003
- Antanas Mončys* [sud. Viktoras Liutkus, Eugenijus Karpavičius]. 2003
- Jonas Vaitys. Tapyba* [sud. Leonardas Vaitys]. 2003
- Leonardas Vaitys. Architektūra* [sud. Leonardas Vaitys]. 2003
- Leonas Strioga* [sud. Giedrė Jankevičiūtė]. 2004
- Lietuvos dailininkų sąjunga*. II kn. [sud. LDS redakcinė taryba]. 2004
- Gražina Sviderskytė. *„Uragano“ kapitonas*. 2004
- Gintautas Telksnys. Architektas* [sud. Leonardas Vaitys]. 2005
- Antanas Samuolis* [sud. ir tekto aut. Viktoras Liutkus]. 2006
- Gražina Sviderskytė. *The Hurricane Captain*. 2006
- Feliksas Jakubauskas* [sud. Feliksas Jakubauskas, Eugenijus Karpavičius]. 2007
- Rimantas Daugintis* [sud. Daiva Daugintienė, Danutė Zovienė]. 2007
- Saulius Šarkinas. Architektas* [sud. Leonardas Vaitys]. 2007
- Lietuvos dailininkų sąjunga*. III kn. [LDS redakcinė taryba]. 2007
- Rūta Pileckaitė. *XX amžiaus Lietuvos juvelyrika: nuo aksesuaro iki priekūnio*. 2008
- Knygų serija *Šiuolaikiniai lietuvių dailininkai* [sud. Danutė Zovienė]:
- Petras Mazūras. Nijolė Vilutytė. Audrius Puipa*. 2001
- Arvydas Šaltenis. Zinaida Vogėlienė. Aldona Keturakienė*. 2002
- Romanas Vilkauskas. Mikalojus Povilas Vilutis*. 2003
- Stasys Žirgulis. Danutė Gražienė. Bronius Bružas*. 2004
- Algirdas Bosas. Mindaugas Skudutis. Romualdas Inčirauskas. Jūratė Mykolaitytė*. 2005
- Eglė Ganda Bogdaniienė. Marija Teresė Rožanskaitė*. 2006
- Audronė Petrašiūnaitė. Arvydas Ališanka*. 2007
- Sigitas Virpilaitis. Egidijus Rudinskas. Nijolė Šaltenytė*. 2008
- Henrikas Natalevičius. Lina Jonikė. Dalia Laučkaitė-Jakimavičienė*. 2009
- Knygų serija *XX–XXI a. sandūros Lietuvos dailė* [sud. Danutė Zovienė]:
- Saulė Kisarauskienė. Vaclovas Krutinis*. 2008
- Vytautas Šerys. Poezija ir piešiniai*. 2009

Danutė Zovienė —

Eugenijus Karpavičius: mažiau yra daugiau

Vytautas Šerys. *Šviesos ir šešėlių medžioklė.*

Medinės skulptūros. 2010

E. Karpavičiaus leidykla

Jan Bulhak. *Vilniaus barokas* [sud. Eugenijus Karpavičius]. 2003

Jan Bulhak. *Vilnius Baroque* [sud. Eugenijus Karpavičius]. 2003

Kęstutis Stoškus. *Vilnius. Senamiesčio fotografijos* [sud. Eugenijus Karpavičius]. 2004

Pažaislis. Menas ir istorija [sud. Mindaugas Paknys, Eugenijus Karpavičius, Kęstutis Stoškus]. 2005

Dvarai modernėjančioje Lietuvoje. XIX a. antra pusė – XX a. pirma pusė [sud. Giedrė Jankevičiūtė, Dangiras Mačiulis]. 2005

Vilnius. Baroko miestas [sud. Giedrė Mickūnaitė, Eugenijus Karpavičius]. 2006

Vilnius. A Baroque City [sud. Giedrė Mickūnaitė, Eugenijus Karpavičius]. 2006

Algimantas Kunčius. *Vilnius. 1960–1970* [sud. Algimantas Kunčius, Eugenijus Karpavičius]. 2007

Giedrė Jankevičiūtė. *Lietuvos grafika 1918–1940.* 2008

Mečislovas Sakalauskas. *Vilnius nuo aukštumų* [sud. Mečislovas Sakalauskas, Eugenijus Karpavičius]. 2008

Marija Rupeikienė. *A Disappearing Heritage: The Synagogue Architecture of Lithuania.* 2008

Senasis Vilniaus universitetas 1579–1832 [sud. Eugenijus Karpavičius]. 2009–2010

Summary

Eugenijus Karpavičius: Less Is More

Danutė Zovienė

Keywords: book, book artist, book art, book structure, typographics, publications about art, history of photography and architecture.

Eugenijus Karpavičius (1953–2010) one of the most prominent Lithuanian book designers of the turn of the 20th century. He designed over 300 books from all over spectrum of genres: art and photography albums, catalogues, as well as books of poetry, essays, academic papers and textbooks. His books have won many awards in both Lithuanian and international book art competitions such as the Best Book Design from All Over the World, and were widely exhibited internationally in book fairs and pavilions of the Lithuanian Publishers Association and the individual publishers.

Throughout his 30 years of practice, Karpavičius remained faithful to the creative principle ‘less is more’. In a way, this principle reflects the very essence of a book – the oldest means of communication, a cultural object and a valuable commodity. A book is about information and its transmission, therefore its main functions: informational, educational and aesthetic. Karpavičius understood those functions perfectly well and his works stand out as their masterful embodiments – they all feature a distinct architectonic, structural logic, compositional clarity, harmony of text and image, and highly literate application of printing techniques.

Karpavičius approach was minimalist, and he consciously avoided any unnecessary decorum. His artistic style is based around the 20th century’s ‘classical’ principles of book design: clarity of both structure and overall composition, harmonious and logical layout of text and images, and expertise in printing technologies. However, his books are not devoid of spirituality – the meticulousness of his designs gives away an overly emotional relation towards both text and image. Today laconic and functional design – an alternative to the ‘novelty’ or even kitsch – is undeservedly underrated.

Danutė Zovienė —

Eugenijus Karpavičius: mažiau yra daugiau